

Metodologija: kako dolazimo do znanja

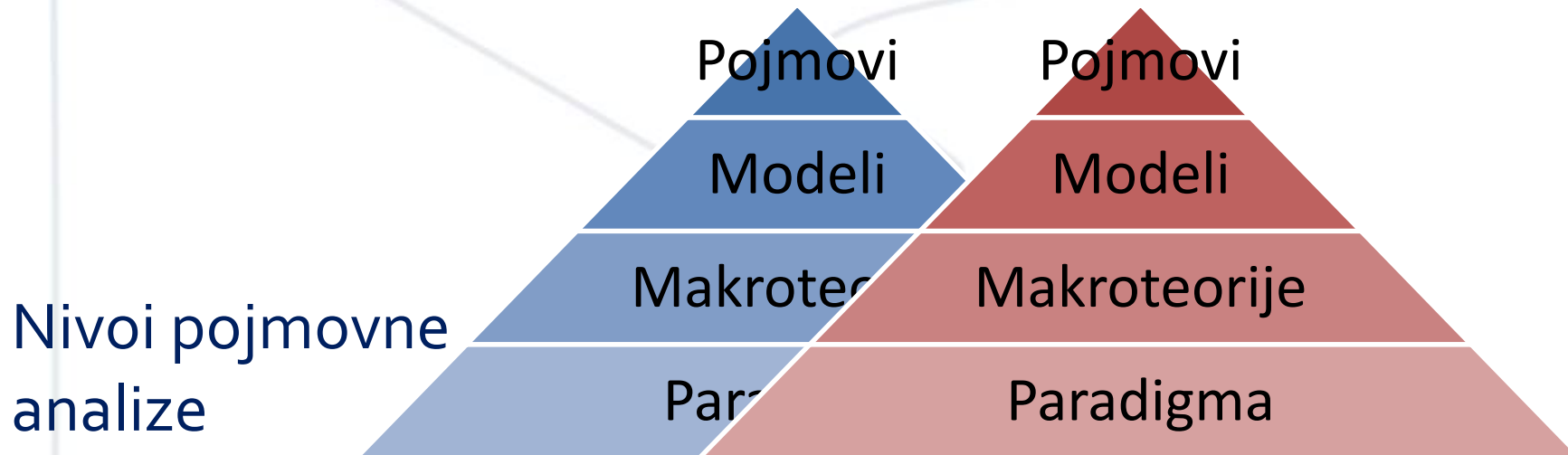
Prvo predavanje

“Grane” filozofije nauke

- *Ontologija: Šta je realnost? Od čega se sastoji ta stvarnost i kako možemo razumjeti postojanje?*
- *Epistemologija: Od čega se sastoji validno znanje i kako ga možemo dostignuti? Šta možemo znati?*
- *Metodologija: Na koji način najbolje možemo prikupiti znanje o realnost?*

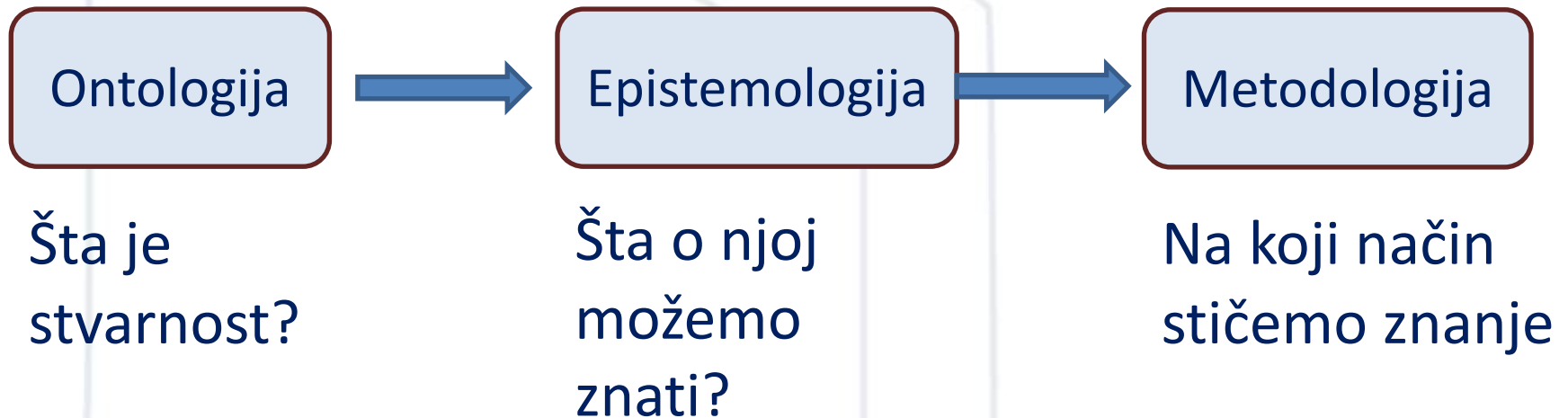
Struktura naučnog znanja

- *Struktura naučnih revolucija, T. Kuhn*

Naučne paradigme

- **Naučna paradigma:** Sklop vjerovanja i usaglašenih principa među naučnicima o tome kako se naučni problemi razumijevaju i rješavaju.
- Svaka naučna paradigma se može karakterisati kroz svoju: *ontologiju, epistemologiju i metodologiju*.

Ontologija

Šta je
stvarnost?

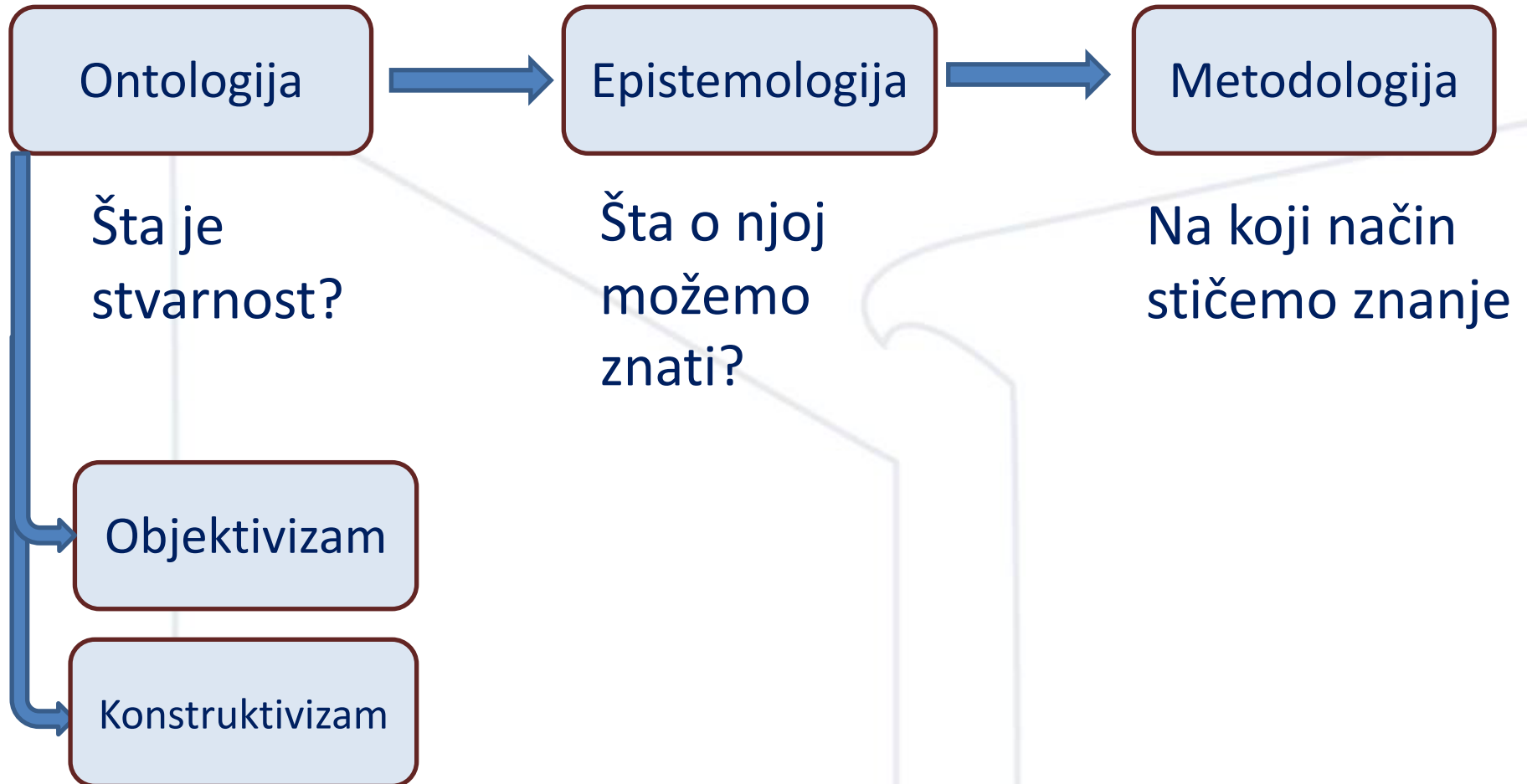
Epistemologija

Šta o njoj
možemo
znati?

Metodologija

Na koji način
stičemo znanje

Dva ontološka stanovišta

Objektivizam

- Stvarnost postoji kao objektivna datost
- Moguće ju je spoznati
- Izvor saznanja je razum
- Čovjek kao spoznajući subjekt
- Moć razuma i čula data svim ljudskim bićima
- Zaključivanje na osnovu premisa

Konstruktivizam

- Svijet društva i prirode različiti
- Stvarnost čini djelovanje društvenih aktera, nije fiksna
- Društvo proizvod društvenog djelovanja
- Pojedinci ne mogu biti neutralni spoznajući subjekti

Pozitivizam

- Tvorac pozitivizma je Ogist Kont (Auguste Comte).
- Postavio zahtjev da se društvene nauku organizuje i razvija po uzoru na prirodne nauke (Sociologija – *Socijalna fizika*).
- Vjerovanje da postoji jedna realnost, koja se može objektivno sagledati i mjeriti.
- Istorija je prošla kroz 3 faze: *religijsku, metafizičku i pozitivnu*.
- Pozitina nauka treba da zamijeni religiju i metafiziku.

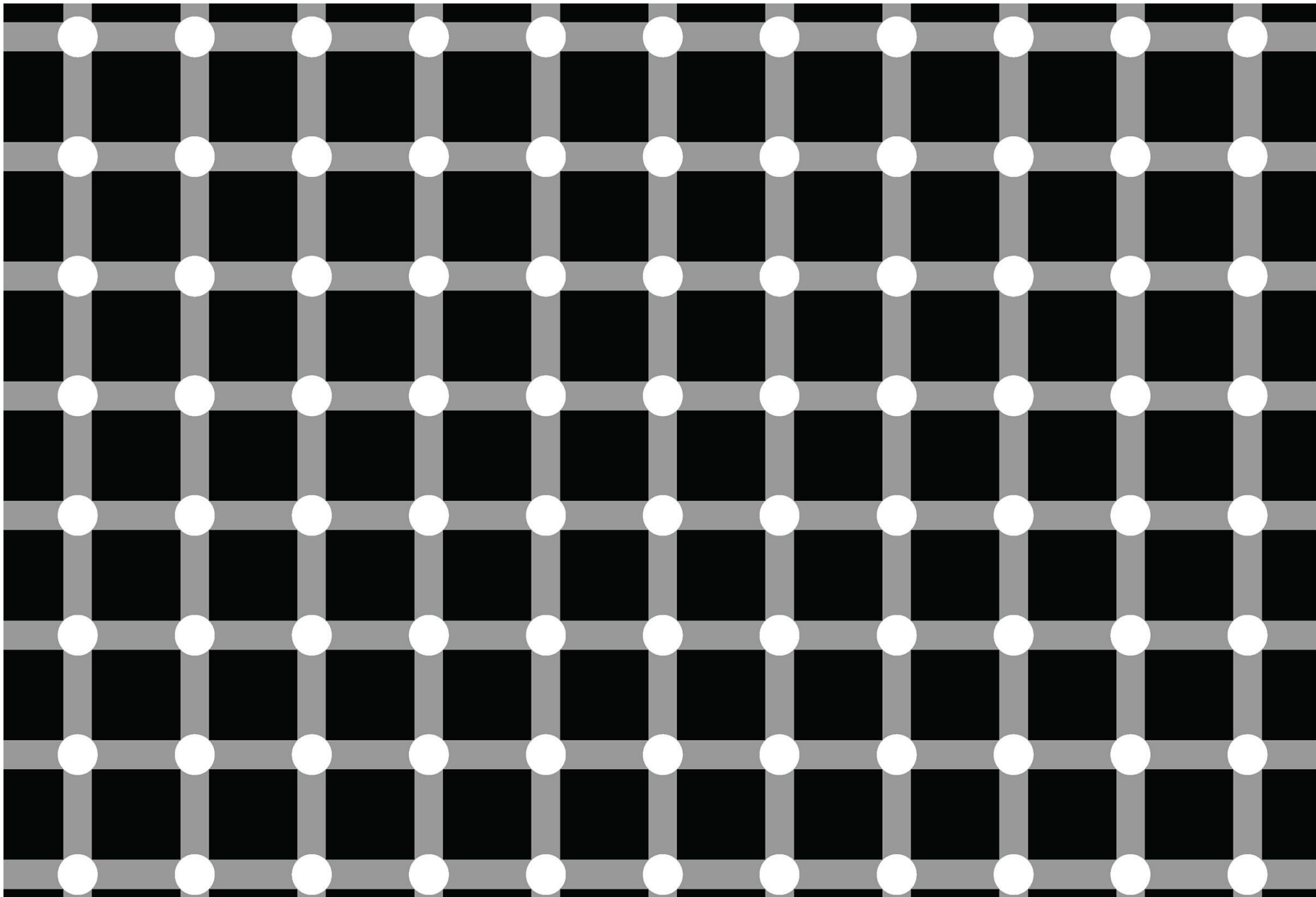
Pozitivizam

- Pozitivna nauka – izvor saznanja je u **činjenicama** koje su date u objektivnom iskustvu. Objašnjenja se baziraju na upotrebi logike i racionalnog mišljenja.
- **Dominantna** naučna paradigma.
- **Dva principa:**
 - Društveni svijet objektivno postoji
 - Mora se mjeriti

Prednosti i mane pozitivizma

- Daje validnost i objektivnost istraživanju
- Baziran na preciznim i mjerljivim metodama
- Manjak “dubinskog” razumijevanja konteksta
- Djelimično deterministički: vidi ljude kao “društvene proizvode”

**Mozemo li vjerovati svojim
opažajima?**

Konstruktivističke paradigme

- Nastao na radikalnoj kritici pozitivizma i teze da društveni svijet postoji objektivno i nezavisno od našeg iskustva.
- Insistira na činjenici da je stvarnost prvenstveno subjektivna percepcija stvarnost i da ne možemo znati ništa o njoj kao takvoj.
- Društveni svijet je naša predstava o njemu, i različite grupe ljudi, uslovljene drugačijim iskustvom, realnost vide drugačije.
- Cjelina ne postoji, sve je u prirodi segmentirano, pa i istina o stvarnom svijetu.

Prednosti i mane konstruktivističkih paradigmi

- Omogućava uviđanje društvene kompleksnosti.
- Personalizacija “naučnih” istina i odmak od univerzalnosti.
- Teško je napraviti razliku između dobrog i lošeg (relativizam)
- Sve je moguće tvrditi ako empirijska potvrda nije potrebna.

Principi naučnog znanja

- **Naučni metod:** *primjena niza principa, pravila i procedura koji omogućavaju osvajanje naučnih saznanja.*
- Sa stanovišta pozitivizma, osnovni **principi** naučnog saznanja su:
 - *Opštost*
 - *Objektivnost*
 - *Sistematičnost*
 - *Preciznost*
 - *Pouzdanost*
 - *Provjerljivost*

Paradigma	Ontologija	Epistemologija	Metodologija	Metod
Pozitivizam	Postoji jedna stvarnost ili istina.	Stvarnost može biti mjerena i stoga je fokus stavljen na ponalaženje pouzdanih i validnih alatkama kojim možemo dobiti podatke o njoj.	Eksperimentalna istraživanja; Kvazi-eksperimentalna istraživanja; Anketna istraživanja.	Uzorkovanje; Mjerenje i skaliranje; Statističke analize; Anketni metod; Intervjui; Fokus grupe; Analiza sadržaja, itd.
Konstruktivizam	Ne postoji jedna stvarnost ili istina. Stvarnost je kreirana od strane pojedinaca u grupama koje imaju različito iskustvo.	Stvarnost se ne može mjeriti jer nije objektivna. Može se samo interpretirati sa ciljem pronalaženja skrivenog smisla u društvenim događajima.	Etnografske studije; Fenomenološke studije; Analiza diskursa; Heuristička istraživanja, itd.	Kvalitativni intervjui; Studije slučaja; Životna istorija; Identifikovanje tema; Analiza narativa; Analiza diskursa; Učesničke studije, itd.

Primjer:

Maloljetnička delikvencija kroz prizmu kvantitativnih metoda

- Studija: *Crime in Making: Pathways and Turning Points through Life*, Robert J. Sampson i John H. Laub, 1993.
- „This book has been driven by the following challenge: can we develop and test a theoretical model that *accounts for* crime and deviance in childhood, adolescence and adulthood?“
 - Našli su podatke koji su prikupljeni tokom 24 godine u biblioteci Harvarda i dizajnirali novi rad
- Hipoteze:
 - Tradicionalne varijable (siromaštvo, nesređene porodice, asocijalno djetinjstvo...) utiču na povećanje vjerovatnoće maloljetničke delikvencije
 - Mehanizmi društvene kontrole u raznim fazama života utiču različito na povećanje vjerovatnoće maloljetničke delikvencije
- Definicija delikvencije:
 - Džeparenje, krađa, kockanje, vandalizam, loše ponašanje kao na primjer opijanje, pušenje, bježanje od kuće...)
 - Delikvencija prijavljena od strane roditelja, staratelja, nastavnika, samih delikvenata
 - Zvanična i nezvanična delikvencija
- Zavisna varijabla:
 - Indeks delikvencije od 1 do 26 (nezvanična delikvencija)
 - Procenat zvanične delikvencije (krivične prijave)
- Metod: regresiona analiza
- Rezultati:
 - Devet kontekstualnih faktora povećava vjerovatnoću pojave delikvencije
 - Kontekstualne varijable nemaju direktni efekat na vjerovatnoću pojave delikvencije već utiču na promjenu mehanizama kontrole, a oni utiču na povećanje vjerovatnoće delikvencije

Primjer:

Maloljetnička delikvencija kroz prizmu kvalitativnih metoda

- Studija: *Islands in the Street: Gangs and American Urban Society*, Martin Sanchez Jankowski, 1991.
- „We in the social science and public policy communities have not fully *understood* gangs. To begin with, we have failed adequately to *understand* the individuals who are in gangs... The fact that gangs have not been understood as organisations has crucially impaired our understanding of their behavior“
- Metod: posmatranje sa učestvovanjem
- Tokom deset godina je posmatrao ponašanje 37 bandi raznih veličina, sastava, načina operisanja. Potpuno je učestvovao u njihovom životu, tučama, sukobima s policijom.
- Vodio je dnevnike i intervju sa članovima
- Hipoteza: nije imao hipotezu
- Teme:
 - Individualne karakteristike člana i njegov odnos s bandom
 - Banda kao organizacija
 - Banda kao dio zajednice u kojoj operiše
- Zaključak, bitni faktori za učešće u bandi su:
 - Materijalni podsticaji
 - Rekreacija
 - Bijeg i kamuflaža

Kvantitativni kvalitativni metodi

Poređenje

Planiranje istraživanja	Kvantitativni metodi	Kvalitativni metodi
Teorijski okvir	Strukturiran, logički posložen Deduktivni proces / teorija prethodi opservaciji	Otvoren, interaktivan Induktivni proces / opservacija prethodi teoriji
Funkcija literature	Fundamentalna kako bi se definisala teorija, koncepti i hipoteze	Pomoćna
Koncepti	Operacionalizovani	Orijentacioni, otvoreni, rad u progresu
Odnos sa sredinom	Manipulativan	Naturalistički
Psihološki odnos istraživača i subjekta	Neutralan, naučno posmatranje, bez odnosa	Empatičan, identifikacija sa subjektom, posmatranje iz perspektive subjekta
Fizička interakcija između istraživača i subjekta	Distanca	Blizina
Uloga subjekta	Pasivna	Aktivna

Kvantitativni kvalitativni metodi

Poređenje

Prikupljanje podataka	Kvantitativni metodi	Kvalitativni metodi
Dizajn istraživanja	Strukturirani, zatvoreni, prije samog istraživanja	Nestrukturirani, otvoreni, konstruiše se u toku istraživanja
Reprezentativnost	Statistički reprezentativni uzorak	Studije jednog slučaja, ne robuje se reprezentativnosti
Instrument za prikupljanje podataka	Standardizovan za sve ispitanike, cilj: matrica sa podacima	Može da varira i zavisi od samog ispitanika Uglavnom nije strogo strukturiran
Priroda podataka	Hard – objektivni i standardizovani	Soft – bogati i dubinski

Kvantitativni kvalitativni metodi

Poređenje

Analiza podataka	Kvantitativni metodi	Kvalitativni metodi
Objekat analize	Varijable	Individue
Cilj analize	Objasniti varijaciju	Objasniti ispitanika
Matematičke i statističke tehnike	Veoma korištene	Nisu korištene

Kvantitativni kvalitativni metodi

Poređenje

Proizvodnja podataka	Kvantitativni metodi	Kvalitativni metodi
Prezentacija podataka	Predstavljanje veza među varijablama Grafici i tabele	Izvodi iz intervjuja i tekstova
Generalizacije	Korelacije i kauzalni odnosi. Zakoni i pravilnosti	Klasifikacije i tipologije. Idealni tipovi
Opseg rezultata	Generalizacija	Konkretizacija

Šta je bolje?

- Naivno pitanje – **ne postoji bolje!**
- Kvantitativne i kvalitativne metode proizvode različitu vrstu znanja
- Što je za jedne „hendikep“ za druge je prednost
- Izbor u odnosu na pitanje koje nas interesuje i preferencije istraživača
- Ne znači da ne postoje pravila

Najčešći metodi

Kvantitativni

- Anketiranje
- Eksperiment
- Analiza sadržaja

Kvalitativni

- Posmatranje i posmatranje s učestvovanjem
- Individualni i grupni intervju

- Bešić, Miloš, *Metodologija društvenih nauka*, Akademska knjiga, Novi Sad, 2019. str. 19-50
- Corbetta, Piergiorgio, *Social Research: Theory, Methods and Techniques*, Sage, London, 2003, str. 30-55